

Здається, на Габі чекають жакливі канікули! Сім'я переїжджає до нового помешкання, незабаром народиться сестра, а на Габріелу замість спільної поїздки з батьками чекає самотнє перебування у Вовчій Волі з дідусем, який після бабусиної смерті поводитьс я дивно. А цього літа Габі мала б відзначити дуже важливий день народження! А може, усе буде добре? Цього я вам не скажу: хто хоче дізнатися — нехай читає!

Юстина Беднарек пише не лише про те, що станеться пізніше, а й про те, що було колись, навіть дуже-дуже давно. Історію канікул Габрісі вона переплітає з кумедними, зворушливими, драматичними подіями! Показує, як пригоди дядьків, тіток і прапрадідусів стають частиною історії сім'ї й батьківщини. Не кожен має дідуся-антиквара, не кожен уміє писати як Юстина Беднарек, але кожен напевне має родинну історію, яку варто зберігати для нащадків.

Войцех Відлак



Юстина Беднарек
**ОНУКА
АНТИКВАРА**



МкіДН

ілюстрації Емілії Дзюбак

INSTYTUT
KSIĄŻKI

ОНУКА АНТИКВАРА



Юстина Беднарек

ОНУКА АНТИКВАРА

Ілюстрації Емілії Дзюбак

переклад з польської
Божени Антоняк



Любі Учні!

Книжка, яку Ви отримуєте, стане для Вас запрошенням пережити незвичайну пригоду, складаючи літери в слова та речення. Нехай вона подарує Вам радість самостійного читання, а також читання з Батьками, Дідусями й Бабусями, близькими.

Бажаю Вам, щоб створена нами книжка Юстини Беднарек «Онука антиквара» з надзвичайними ілюстраціями Емілії Дзюбак відкрила Ваші серця назустріч Добру й Красі, які нас оточують, провела до світу надзвичайних родинних історій, навчила відчувати інших людей і повсякчас розвивала пристрасть пізнання, завдяки якому можна в піщинці побачити цілий світ.

*ДДаріуш Яворський,
директор Інституту Книжки*



РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Який же то був жахливий день! Скрізь стояли коробки із сотнями речей. «І навіщо людям стільки мотлоху? — думала я. — Якісь старі серветки, альбоми з фотографіями, ведмедик з відірваним вухом, який пам'ятає часи, коли тато був немовлям... Ну, навіщо воно комусь?!»

— Не розумію, чому я мушу пакувати речі вже сьогодні, а ви ще ні! — гукнула я в бік вітальні.

Двічі тупнути ногою. Хряснути дверима. Я справді була розлючена! І в розпачі. Наближався мій день народження, та ще й неабиякий: мені мало виповнитися одинадцять! Хтозна, чи не найважливіший у житті, бо ж наприкінці серпня я мала стати підліткою.

Тим часом усе свідчило про те, що іменини я зустріну у Вовчій Волі з дідусем Вітеком і його порцеляною.

— Габріелонько, та зрозумій же... — тато сів на ліжку, на яке я щойно впа-
ла, і погладив мене по голові. — Ми вже про це говорили. Мама зараз потре-
бує багато відпочинку. Кася може народитися будь-якого дня. Треба пакува-
ти речі, домовитися про перевезення меблів. Ти допоможеш нам, якщо в цей
найскладніший час поїдеш до дідуса. Крім того, свіже повітря тобі корисне...



— Здається, я сама краще знаю, що мені корисно, а що ні? — огризнулася я, притиснувшись носом до подушки. — І сидіти у Вовчій Волі мені точно не корисно! Ще й у день народження!

Тато зітхнув і вийшов з кімнати. Чутно було, як він пошепки радиться з мамою. Я завмерла від напруги. Сподівалася, що він повернеться до моєї кімнати й скаже: «Ну, гаразд, якщо ти так хочеш...» Саме це мало б статися! Проте секунди минали — і не відбувалося абсолютно нічого.

А ще геть недавно все виглядало інакше. Я була одначкою. Мама постійно брала мене на велосипедні прогулянки або ми разом лазили по секундах. Тітка Єва — дизайнерка-початківець — з отих наших розшуканих лахів могла вичарувати дива. З татом я пекла сирні тарти й перефарбовувала старі меблі. Я це обожнювала. Ці барвисті меблі викликали заздрощі в усіх моїх подружок. А тепер? Ніхто не має для мене часу.

Не йдеться про те, що я не люблю дідуся Вітека. Це не так! Коли я була меншою, то чекала на всі-всі канікули, різдвяні свята й вихідні, щоб нарешті поїхати до Вовчої Волі. Але тоді ще жива була бабуня Кася. На жаль, два роки тому вона важко захворіла, а коли померла, дідусь перестав бути отим веселим дідусем, який збудував мені дерев'яну хатку на липі. Власне він поводився так, наче його взагалі не було, і найчастіше просиджував зі своїми фотографіями й різним старим мотлохом. Роздивлявся його крізь лупу або чистив ганчірочкою. То якийсь глечик, то стару печатку, то виготовлений у позаминулому столітті набір для догляду за вусами...

Дідусь Вітек мав у Вовчій Волі крамницю антикварних, тобто старих речей. До нього приїздили колекціонери з усієї Польщі й навіть з-за кордону. Особливо ж він любив порцеляну. Раніше, коли дідусь ще не мав

цієї крамниці, він працював на фабриці, де виготовляли фарби. Уже тоді колекціонування старих філіжанок і тарелів було його хобі.

— Дуже-дуже дорогим хобі, — часто казала моя мама. — Одного разу влітку довелося відмовитися від поїздки на море, бо дідусь витратив останні гроші на старовинний салатник!

— І бабуня Кася не сердилася? — допитувалася я, хоча й знала відповідь.

— Він був таким щасливим, що бабуня не могла на нього сердитися. Зрештою, і я, і Євка однаково поїхали тоді в табір.

Я обожнювала мамині історії про її дитинство. Особливо про пригоди під час білої ночі. Знаєте, що це? Це остання ніч у таборі. Усі тоді намагаються робити одне одному капості. Крадуть взуття з-під ліжка або вимащують товаришів зубною пастою. Мама разом з тіткою Євою й кількома подружками пробралися до намету хлопців і поміняли їм рюкзаки.

— А одного хлопця, який дуже міцно спав, винесли з намету разом з розкладачкою. Він прокинувся лише тоді, коли почався дощ. Потім божевня, що не спав, просто не хотів псувати нам розвагу. Та хто б йому повірив, — додавала мама, а я мріяла поїхати в такий табір.

— Поїдеш, Габі! — обіцяли батьки.

— Коли? — нетерпляче допитувалася я.

— Коли будеш підліткою.

Саме тому я так чекала, коли мені виповниться одинадцять. Стільки всього мало змінитися! Тим часом день народження був не за горами, а я їхала до дідуса та його порцеляни. Мабуть, не дивно, що я не стрибаю від радощів?



Ну, гаразд, не всі історії про дідусеву порцеляну були нудними. Я дуже любила розповідь про ведмедика, фігурку, яка стояла на буфеті. Коли дідусь був маленьким хлопчиком, фігурка належала його мамі, тобто моїй прабабці Ксені. А вона, своєю чергою, отримала її від своєї мами. Дідусеві не можна було нею бавитися. «Щоб не розбив», — повторювала прабабуня Ксеня. І от якогось дня, коли прадідусь і прабабуня пішли кудись у гості, дідусь спробував зняти ведмедика з буфета. І... от халепа! Він ненавмисне впустив його, а всі знають, що порцеляна не надто любить падіння. Ведмедик утратив задню лапу.

— Я так злякався, — розповідав дідусь. — Знав, що мама гніватиметься. Почав шукати в шухлядах клей. Проте нічого не знайшов. На щастя, я змалку любив наукові експерименти. І знав, наприклад, як можна домашнім способом склеїти папір чи дерево.

— І як? — запитала я.

— Треба змішати оцет із желатином і дати закипіти. Таким чином мені вдалося із часом створити універсальний клей. Лапу ведмедикові я приклеїв. Поставив фігурку на буфеті й сподівався, що ніхто нічого не помітить.

— А що було далі?

— Ну... я ненавмисне замастив клеєм стільницю й так само випадково приклеїв до неї сільничку. Батьки повернулися додому, посмажили собі яєшню, а коли хотіли посолити — виявилося, що сільничка «приросла» до столу. Тато почав допитуватися — довелося зізнатися, що я варив клей. Але не сказав навіщо.

— Батьки гнівалися?

— Де там! — сміючись відказав дідусь. — Швидше пишалися мною, що я вмію таке робити. І знаєш, що виявилося найкращим, Габі?

— Що?

— Мій желатиновий клей тримає дотепер. Ведмежа лапа на своєму місці! Навіть твоя мама й тітка її не відірвали, хоча я дозволяв їм бавитися ведмедиком.



• • •

Як ви й самі бачите, з дідусем зовсім не було нудно. От тільки два роки тому він дуже змінився. Після бабусиної смерті. Спочатку мама й тітка Єва часто до нього їздили, але він волів бути сам. Навіть коли ми з'являлися у Вовчій Волі всією родиною, то переважно сиділи вчотирьох. Бо дідусь зачинявся у спальні. Зі своїми спогадами й старовинними предметами. А тоді почалася пандемія, довелося сидіти вдома, щоб нікого не заразити вірусом. Тому впродовж останніх півтора року дідуся я бачила лише по Скайпу.

• • •

Будинок стояв на невисокому пагорбі край Вовчої Волі. З одного вікна було видко ставок, по якому ми колись плавали човном. Антикварна крамничка знаходилася в колишньому будиночку садівника. Разом з моїми батьками дідусь і бабуся його відремонтували, встановили вітрини й полиці, а бабуся — коли ще мала сили — посадила біля входу гарні квіти.

— Мене вже не буде, а флокси вас тішитимуть повсякчас, — любила повторювати вона.

Саме завдяки цьому будиночок більше скидалася на притулок феї, ніж на крамничку старовинних речей. Від часу моїх останніх відвідин тут, схоже, нічого не змінилося. Ті самі зелені віконниці, перед входом буяли ті самі білі, рожеві й фіолетові квіти. І тільки дідусь виглядав інакше.



Справа не в тому, що він посивів чи трохи згорбився. Просто мав смутне обличчя. Раніше, коли я приїжджала, то відразу вистрибувала з авто й мчала просто до нього, а він розкривав мені обійми й підхоплював на руки. Тепер же мені було ніяково.

— Поцілуєш дідуся, Габі? — спитав він, щойно я висіла з машини, і я неспішно цьомкнула його в неголену щоку.

— Вітаю, тату, — озвався мій татко. — Радий нарешті тебе бачити.

Вони потиснули одне одному руки, щось там поговорили пошепки. Я нічого не чула, бо вони стояли спинами до мене. А тоді дідусь поплескав тата по плечу, і тато подався до авто. Він мусив швидко повертатися додому, бо ввечері мала приїхати вантажівка, забрати частину меблів. І ми з дідусем залишилися самі.

— Ти дуже виросла, Габі, — зауважив дідусь Вітек, коли ми віднесли речі до моєї кімнати.

Отак зазвичай і буває. З усього, що можна сказати онуці, обирається «ти виросла».

— А ти змалів! — бовкнула я й відразу знітилася, бо це таки було не надто грічно.

На щастя, дідусь пирхнув від сміху.

— От бачиш! Має бути якась рівновага. Одні ростуть, інші маліють.

Від цього сміху я посміливішала, тож сказала те, що справді думала:

— Ти виглядаєш не так, як раніше. У тебе такі сумні очі. І обличчя похмуре. Якесь підстаркувате.

Здається, я навмисне хотіла здаватися непривітною. Чекала, що він образиться й скаже: «О ні, так, моя панно, ми не розмовлятимемо!» І за-

телефонує татові, щоб той забрав мене. Проте дідусь Вітек лише знизав плечима.

— Що ж, нічого дивного. Є час, коли люди постійно сміються, і час, коли вони сумують. Мабуть, тобі не треба цього пояснювати.

Проте я не вгавала:

— Ти міг би й більше зрадіти. Онука приїхала до тебе на канікули!

І дідусь засміявся вдруге, цього разу трохи голосніше.

— До того ж, моя улюблена, найрозумніша й найгарніша онука! — сказав він.

— У тебе ж немає іншої!

— А хіба це щось змінює? Ти однаково моя улюблена, найрозумніша й найгарніша онука.

Тепер і я захихотіла. Мені відразу зробилося приємно. Геть як раніше.

— А булочки з чорниціями для мене маєш? — підступно спитала я, бо була впевнена, що дідусь забув.

Раніше бабуня Кася завжди купувала для мене в цукерні «вітальні булочки», знаючи, що я люблю їх найдужче на світі.

— Певне, що маю! — вигукнув дідусь, на мій подив. І враз почав виглядати так, як колись, а я подумала, що, може, ці канікули не такі вже й жахливі.

Я саме збиралася сказати йому щось хороше, аж тут за вікном майнуло чиєсь обличчя. Хтось підглядав за нами! Але цієї миті до кімнати влетів Бісквіт, дурнуватий дідусів пес, і довелося його почухати й привітатися. А коли потому я знову глянула у вікно, там уже нікого не було.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

Антикварна крамниця дідуся Вітека нагадувала величеський склад порцеляни. На стелажах, від підлоги до стелі, красувалися коштовні столові сервізи й фігурки, що зображували людей і тварин. Останні стояли на нижчих полицях, щоб ними можна було милуватися зблизька.

— У мене є нові песики з Буди, — похвалився дідусь.

— Джмелики із Чмеліва і баранчики з Баранівки, — закінчила я сміючись.

Відразу над фігурками розташувалися рідкісні екземпляри китайської порцеляни, вкриті мініатюрним розписом, переважно квітковим. Трохи вище дідусь розставив вази й великі полумиски. А найвище стояли найцінніші речі, яких не можна було чіпати руками.

— А як ти витираєш з них пилюку? — поцікавилася я.

— Дуже-дуже обережно, — відповів він. — Я користуюся спеціальним віничком зі штучних страусових пір'їн.

Раніше, коли я була меншою, я обожнювала дивитися, як бабуня витирає пилюку із цих особливих екземплярів дідусевої колекції. Вона казала, що робить це набагато краще, бо її коханому чоловіченькові все з рук

летить. Мабуть, після її смерті дідусеві Вітеку довелося чимало навчитися. Наприклад, витирати пилюку. До того ж, обережно.

Мені стало сумно, і дідусь, певне, відчув те саме, бо раптом плеснув у долоні, немов хотів відігнати гнітючі думки.

— Ну, але в мене є сюрприз!

Я цікаво глянула на нього.

— Я приготував для тебе спеціальну вітрину, Габі, — пояснив дідусь, а мені, схоже, не вдалося приховати розчарування. Нова порція мотлоху!

Дідусь відразу помітив мій вираз обличчя. Він серйозно підняв догори пальця й рішуче заявив:

— Авжеж, це старі й знищені речі... але наші, родинні! Я зібрав в одному місці всі найважливіші пам'ятки.

А потім повів мене до задньої кімнатки. І я аж очі витріщила від здивування! У зазвичай захаращеному приміщенні панував бездоганний лад. Вичовгану підлогу вкривав барвистий килимок. Біля вікна стояли два фотелі, обтягнуті зеленим плюшем, і столик на вигнутих ніжках. Навпроти вікна дідусь поставив вітрину, у якій видніли шість бляшанок з-під чаю. Таких, знаєте, старих, з китайськими ієрогліфами. До кожної причепив аркушика з номером. Від одного до шести, зрозуміло.

— А що всередині, дідусю?

— Це і є той сюрприз, який я приготував для тебе. У кожній бляшанці я заховав шматочок часу.

— Неможливо замкнути час у бляшанці.

— Звісно, що ні. Часу в коробці не заховаєш. Але річ, на якій час залишив свій відбиток – авжеж, можна.



— Річ — це не час, — наполягала я.

— Та ні. Але вона — свідок часу. Чийогось життя, якихось історичних подій. Речі трохи нагадують дерева, які мають кільця. Кожне таке кільце означає рік із життя липи чи вільхи. За їхньою шириною можна дізнатися, приміром, чи рік був дощовим чи сонячним. Із речами те саме. Вони розповідають історії. Якщо уважно до них придивитися, прикласти до вуха чи торкнутися їх, можна почути неймовірні історії.

— Зрозуміло. Ти поклав до шістьох бляшанок з-під чаю якісь старі предмети, які розкажуть мені історії з давнини, так?

— Авжеж. Це такий подарунок на твій день народження. Одинадцятий! — підкреслив дідусь.

Мені зробилося прикро. Я дозволила себе ошукати. Думала, що дідусь справді приготував для мене щось гарне. А замість того отримаю на день народження купу запилюженого мотлоху.

— Нічого не вдієш, — пробурмотіла я.

— Спершу відкріймо першу бляшанку, — мовив аж ніяк не знеохочений виразом мого обличчя дідусь, простягаючи бляшанку із цифрою один.



У мені ще жевріла надія на те, що всередині я знайду щось цікаве. Та піднявши кришку, миттю позбулася будь-яких ілюзій. Усередині був невеличкий дерев'яний хрестик на чорному, ледь потертому мотузочку.

— Що це?

— Хрестик з Ольшинки.

— Ага, — зітхнула я, геть розчарована.

Серйозно? Ну, яку історію міг мені розповісти старий хрестик?

Мабуть, це питання видніло на моєму обличчі, бо дідусь показав рукою на зелене крісло, сам уместився в другому й почав розповідати.

Історія хрестика з Ольшинки

Кожна родина має свого прапрапра, тобто найдавнішого предка, якого сягає родинна пам'ять. Зазвичай це прадідусь чи прабабуся. Але нам добряче пощастило, бо в нашому випадку це моя прапрапрапрятітонька Марилька, сестра мого прапрапрадідуся. Тобі, Габі, слід ще двічі додати до цього «пра». Прапрапрапрапрятітонька — ось хто вона для тебе.

Саме їй належав цей хрестик, історія якого, на жаль, досить сумна. Коли Марильці було шістнадцять, вона познайомилася з Александром, зараз ми б сказали — Сашком. Дівчина шалено закохалася, причому із взаємністю. Таке кохання з першого погляду нечасто трапляється. Якби їхня доля склалася інакше, Марилька й Александр побралися й мали б дім, сповнений сміху й світла, дітей і тварин. Мабуть, разом би їздили відпочивати, працювали б у саду. Саме це їх поєднало — любов до рослин. Обое мали легеньку руку до рослин, і мало не кожна їхня розмова стосувалася квітів. Але і цей дім, і сад їм не судилися. Марилька й

Александр жили в часи поділу Польщі, коли країни не існувало на мапі, її території поділили між собою три імперії. Моя прапрапратітонька та її наречений мешкали в частині, яка належала Росії. Коли вони готувалися до щасливого спільного життя, вибухнуло повстання проти загартників. Війна.

— Ми переможемо, повернемо свободу, і тоді вже завжди будемо щасливими, закладемо сад, у якому посадимо сотні квітів, — сказав Александр, а Марилька поцілувала його в чоло й подарувала на прощання хусточку з гаптованими фіалками — такими самими, як ті, що їх хлопець приніс на перше побачення.

Александр був мужнім воїном. Не раз йому вдавалося уникнути смерті. Він казав, що його захищає Марильчине кохання. Та іноді навіть такий могутній щит не вбереже від сліпої кулі. Під час битви біля Ольшинки Гроховської, там, де зараз Грохів, район Варшави, Александр загинув.

Марилька страшенно плакала й ніхто не міг її втішити. Зрештою, вона була не єдиною дівчиною, яка страждала після втрати коханого. Під Ольшиною загинуло чимало солдатів.

Коли ми втрачаємо когось близького, то особливо цінуємо речі, які нам про нього нагадують. Проте в Марильки нічого такого не було, хіба крім засушених квітів. Фотографії тоді робили рідко. Отож вона ходила до вільшаника під Гроховом, притулялася щокою до сірого стовбура й шепотіла:

— Ти, вільхо, усе бачила, може, чула його останні слова...?

І здавалося їй, наче вона чує, як шумить листя:

— Кохана Марилько...



А потім комусь спало на думку, щоб із дерева з Ольшинки Гроховської вирізати маленькі хрестики, які можна носити на ланцюжку чи шворочці. Як пам'ять.

Марилька також отримала хрестика. І ніколи з ним не розлучалася. Нарешті, коли найглибший смуток минув, вирішила, що сама закладе сад. Такий, у якому могли би бавитися всі діти з її родини. Дівчина дедалі більше часу присвячувала рослинам. Читала ботанічні книжки, знала напам'ять назви квітів латиною, вирощувала чимраз більш рідкісні пре-гарні сорти. Коли на світ приходило чергове дитя, Марилька садила нове дерево: каштан, липу, горобину. Коли народився мій дідусь, вона вшанувала цю подію дубом. Творила також гербарії, куди вкладала не лише засушені квіти, а й власноруч зроблені малюнки. Але це ще не все, це лише початок цієї історії! Уяви, Габі, що Марилька заснувала садівничу фірму. Вона прожила сто п'ять років, найдовше з усієї родини. Власних дітей в неї не було, заміж вона не вийшла, але то була найкраща тітонька, а тоді найкраща бабуся усім своїм маленьким родичам. Марилька навчила їх любити природу.



— Може, саме тому твій тато став садівником? — запитала я, коли розповідь добігла до кінця.

— А твоя мама стала дизайнеркою. І хтозна, що з тебе виросте, Габі!

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

Наступного дня дідусь мусив «залагодити якусь важливу справу», а я залишилася сама. Ходила будинком, пригадувала собі, як воно було, коли жила бабуся. Пляма від малинового соку, яку я поставила на стіні в передпокої кілька років тому, досі нагадувала голову лева. Саме бабуня Кася перша помітила, що пляма схожа на лев'ячу гриву. Удвох вони вигадали історію про лева, який виходить зі стіни, коли всі в будинку сплять. Лев ходить кімнатами й стежить, щоб усім снилися лише гарні сни. А якщо комусь змерзли ноги (бо, наприклад, бабуні Касі завжди було зимно) — лягає на ковдру й зігріває їх. Я аж усміхнулася, згадавши левині історії.

Хвильку повагавшись, я увійшла до колишньої спальні дідуся й бабусі. Тепер уже тільки дідусевої. Там усе вже було по-іншому. Дідусь переставив меблі, а на тумбочці видніла бабусина фотографія. Бабуня стояла на березі моря в жовтій сукні й величезному помаранчевому капелюсі й махала рукою дідусеві — адже саме він сфотографував її під час відпочинку в Італії. Я підняла руку й теж їй помахала.

— Привіт, бабуню! — прошепотіла я.

І тоді — хоча в це складно повірити — почула:

— Привіт, Габцю!

Знаю, ви скажете, що я все вигадала. Я ж пам'ятала, що бабуса називала мене «Габцею», що всім видавалося дуже кумедним, і зараз просто пригадала її голос. І все-таки я трохи злякалася. Швидко вийшла з кімнати й відчинила двері на подвір'я. Адже я досі не відвідала найважливішого місця у Вовчій Волі — мого будиночка на дереві. Дідусь збудував його для мене, коли я вже могла безпечно вилазити драбиною.

Отож я видиралася до свого королівства на липі й влаштовувала там бенкети. Коли була меншою — для ляльок, а трохи згодом — для бабусі й дідуса. Готувала канапки з огірком, бо чула, що такі подають в англійської королеви, і запарювала справжній чай із квіток липи.

Бабуса завжди видряпувалася нагору з маленьким подарунком, загорнутим в кольоровий папір.

— Годиться, — казала вона, — принести невеличкий подарунок, проходячи в гості.

Зазвичай це було тістечко чи цукерка, та якогось разу вона принесла мені лупу — «щоб роздивлятися комашок у збільшеному вигляді». Ця лупа є в мене досі.

— Ех... Ото колись гарно було, — зітхнула я, видираючись на липу. — Привіт, будиночку на дереві, — продовжувала я говорити сама із собою, долаючи щаблі драбини. — Як ти давав собі раду без мене?

— Дуже непогано, — пролунало зсередини, і я замалим не гепнулася долу, так перелякалася.

— Обережно, — проказав той самий голос. Але належав він аж ніяк не

будиночку, а худорлявому темноволосому хлопцеві, що явно почував там мов удома.

— Що ти тут робиш? — вигукнула я. — Хто ти такий? І хто взагалі дозволив тобі сюди вилізти?

— Пробач, — буркнув хлопець. — Я не хотів тебе лякати. Цей будинок чудовий. Я бачив, що ніхто сюди не зазирає, і...

— І вирішив, що тобі можна тут оселитися, так?

— Яке там оселитися... я лише іноді приходжу, щоб собі посидіти. Ніхто мене тут не побачить, і я маю спокій.

Я уважніше глянула на хлопця. Загалом я його розуміла. Мені теж подобається так заховатися, щоб ніхто не знайшов. Тоді можна, приміром, пограти на телефоні.

Я хотіла запитати в нього, у що він любить грати, але раптом почулося:

— Марцелю! Марцелю, додому!

Хлопчина простягнувся на дошках, щоб його не було видно, і приклав пальця до вуст.

— Марцелю!

З-за живоплоту, який відокремлював дідусеву ділянку від сусідової, показалося бородате обличчя. Чоловік глянув угору, а я не встигла нахилитися. Він мене помітив.

— Добридень, — мовила я й невинно всміхнулася.

— Добридень, — відповів бородань. — Ти Марцеля не бачила?

— Я не знаю жодного Марцеля, тож не знаю, чи я його бачила, — заявила я, схрестивши пальці за спиною.



— Ну... але якщо ти його все ж побачиш, накажи йому повертатися додому. Кухня сама не прибереться!

— То це ти Марцель? — спитала я хлопця, коли бородань зник за живо-плотом.

— Я. А ти — Габріела. Я бачив крізь вікно, як ти балакала з дідусем, — Мій новий знайомий витягнув з кишені жуйку. — Хочеш одну?

Згодом я довідалася, що Марцель кілька років мешкав в Англії. Повернувся до Польщі разом з татом — про маму не згадав жодним словом, а я не спитала. Чомусь відчула, що не треба. Вони з татом оселилися у Вовчий Волі поруч із дідусем Вітеком. Марцелеві дуже сподобалася антикварна крамничка. Іноді він спостерігав крізь вікно, як дідусь розставляє порцеляну на полицях. Хоча більше, ніж порцеляна, хлопця цікавили старі прилади й інструменти: гасові лампи, друкарські машинки, обтиначки для сигар... бо такі речі дідусь також збирав.

— Я теж колекціонер, — гордо сказав хлопець.

— А що ти збираєш?

— Старі радіоприймачі. Такі, яким вісімдесят чи й сто років. Тобто... я збираю їх з татом. Я б тобі показав... але зараз не можу повернутися додому.

— Авжеж, — я розуміюче кивнула головою. Тобі б довелося прибрати кухню.

— Я однаково приберу, — усміхнувся хлопець. — Але пізніше. Немає сенсу братися за прибирання, коли надворі така класна погода!





Невдовзі повернувся дідусь Вітек. Він прикотив добряче пошарпаного велосипеда. Було помітно, що цей мотлох перефарбували, колеса були дуже великі, а система перемикання лише одна. Ліхтарика теж бракувало.

— Він для тебе, Габі, — пояснив дідусь, щойно побачив мене. — Щоб ми могли собі поїхати на прогулянку.

Тоді помітив і Марцеля.

— Добридень, здається, ми вже бачилися? Це ти зазираєш до мене іноді у вікно? Як тебе звати?

— Марцель... — потупився хлопець, мабуть, думав, що дідусь сердитиметься на нього через підглядання.

— Що ж, заходь. Можеш усе тут оглянути. У тебе є велосипед?

— Так.

— От і чудово! Бо на завтра я запланував прогулянку з Габі. Буде чудово, якщо й ти поїдеш з нами.

Марцель глянув невпевнено.

— Якщо тато дозволить, — промимрив він.

— Я його попрохаю, тож він напевне погодиться, — відповів дідусь.

Марцель явно не був у цьому певен, але промовчав. Тим більше, що дідусь простягнув йому торбинку з чорничними булочками.

— Пригощайся!

А тоді ми втрьох пішли до кімнати спогадів... бо саме так я назвала кімнатку позаду крамниці. Не те, щоб то було якесь суперове місце. Просто ця назва сама спала мені на думку.

На відміну від мене, Марцелеві ідея з пам'ятними предметами в бляшанках дуже сподобалася. Він одразу захотів перевірити вміст усіх, проте дідусь його зупинив.

— Не квапся! За раз лише одна бляшанка. Щоб Габі не нудно було чекати на свій день народження.

Я простягнула руку до бляшанки із цифрою «2». Вона виявилася більшою від решти, а всередині... От власне, що ж то було?

— Гадки не маю, що воно таке, — зізналася я.

— А я знаю! — зрадив Марцель. — Це частина від старого телефону.

— Марцель заробив додатковий бал, — похвалив його дідусь. — Так і є, юначе! Це слухавка від старого телефонного апарата. Дуже старого! Треба вам знати, що...

І почав розповідати.

Історія старого телефону

Сьогодні майже в кожного з нас є мобілка. Важко уявити собі світ без телефону. Але твій прапрадідусь Сташек, Габі, народився тоді, коли телефонний дзвінок був новинкою. Телефон, передусім, знаходився на пошті, і лише справді заможні люди могли собі дозволити мати власний апарат. Сташекові батьки до таких явно не належали. І все-таки! Батько хлопця працював капелюшником, виготовляв найкращі котелки в околиці. Позаяк він був людиною прогресивною, то вирішив, що сучасний



підприємець неодмінно повинен мати телефон. Достеменно невідомо, як він цього домогся, проте в капелюшній майстерні з'явився телефонний апарат із круглим диском, слухавкою у формі невеликої трубки із гучномовцем, вбудованим в корпус (атож, коли треба було щось сказати, доводилося підносити до вуст весь апарат).

Капелюшник не дозволяв його нікому навіть торкатися. Коли приходив хтось із сусідів, щоб терміново зателефонувати (а таке траплялося доволі часто), прапрапрапрадідусь мив руки й повагом сам набирив номер.

— Щоб ти мені телефону не чіпав! Сиди й роби уроки! — бурчав він на сина, сварячись пальцем, коли доводилося кудись відлучитися, а Сташек саме сидів над зошитами (хлопчик робив уроки в майстерні, бо там йому не заважали молодші братики й сестрички).

— Звичайно, тату, — погоджувався Сташек.

Проте щойно за батьком зачинялися двері, він негайно відкладав зошита, вихилявся у вікно й свистів на пальцях. То був умовний знак другого, Пйотрекові, мовляв, приходь!

Сташек і Пйотрек училися в одному класі. Обоє не любили математики, якої навчала їх пані Соловей — дуже сувора й вимоглива вчителька. А склалося так, що вона мешкала на іншому кінці міста й теж мала телефон.

— Утнімо їй штуку! Я був на пошті і в телефонному довіднику подивився її номер! — похвалився якось Пйотрек. А тоді набрав чотири цифри.

Затиснув собі носа, а коли вчителька взяла слухавку, запитав зміненим голосом:

— Пані Соловей?

— Так, я слухаю, — почулося у відповідь.

— А заспівайте-но нам щось! — вигукнув Пйотрек і роз'єднався.

Як же вони реготали! Нудна й шттивна пані Соловей мала б співати! Оце клас!

Щоправда, назавтра у школі обом було трохи незручно. Чи не виказали вони себе, бува? Але ні, під час уроку математичка поводитися як звичайно, а Сташека навіть похвалила, бо йому вдалося розв'язати рівняння з одним невідомим.

Прапрапрадідусеві цей телефонний жарт так сподобався, що впродовж кількох років вони повторили його з пів сотні разів.

— Це пані Соловей?

— Так.

— Тоді заспівайте нам щось!

Жодного разу вони нічим себе не зрадили.

Минули роки. Сташек поїхав з дому вчитися до іншого міста. А тоді настав 1914 рік, вибухнула Перша світова війна. Сташек, чи то пак, Станіслав, подався у Легіони Пілсудського. Воював не лише з ворогами: передусім ішлося, щоб Польща знов була на мапі, повернула собі свободу.

Якось батькам подзвонили: сина поранено в битві біля річки Стохід, стан важкий. Як же вони побивалися й плакали! «Аби ж він тільки вижив, Боже милосердний, нехай наш Стасик живим повернеться до нас!»

І ось одного дня додому повернувся солдат. Нікого не попередив. Мабуть, не було звідки зателефонувати. Батьки саме поїхали на ярмарок з капелюхами, тож син усівся в батьковій майстерні й чекав. Він схуд, був дуже слабким, але радів, бо залишився живим. І, певне, на радощах вирішив повторити дитячий жарт. Підніс слухавку й набрав знайомий номер.

— Це пані Соловей?

— Так.

— То, може, ви нарешті щось заспіваєте?

— Стасику, ти повернувся! — розридалася стара вчителька. — Господи, яка я щаслива, ми так за тебе хвилювалися! Мій любий хлопчику!

Ось так з'ясувалося що всі ці роки пані Соловей чудово знала, хто робить їй капості. Вона могла поскаржитися Сташековим батькам, проте жодного разу цього не зробила. Хотіла, щоб хлоп'ята трохи розважилися. Пані Соловей була хорошою вчителькою. І доброю людиною. Зрештою, прапрапрадідусь Сташек опікувався нею до кінця життя. У пані Евеліни Соловей не було рідних, і коли вона постаріла, колишній учень із дружиною купував для неї продукти, запрошував на Святвечір, викликав лікаря, коли та захворіла. Бо й прапрапрадідусь також був дуже доброю людиною.



— Зараз би йому таке не вдалося, — із сумом зауважив Марцель.

— Чого це? — здивувався дідусь Вітек.

— Бо на екрані мобільного видно номер того, хто дзвонить. Пожартувати не вийде...

— А, ти про це! Таки правда, — погодився дідусь. — Але решта не надто змінилася. На світі досі чимало людей на прізвище Соловей, які чекають, щоб їм подзвонили.

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ

— Мови немає, я вже три дні тебе прошу прибрати на кухні й у ванній. Жодної велосипедної прогулянки!

Марцелів тато був налаштований рішуче. Ми з дідусем усе чули, бо стояли під дверима сусідів.

— Мабуть, не вдасться, — засмутилася я.

— Спробую його переконати, — підбадьорив мене дідусь і постукав у двері.

Пан Вавжинський (так звали Марцелевого тата) відчинив — і відразу було зрозуміло, що настрої у нього погані.

— Слухаю вас, — кинув він, а дідусь показав мені, щоб я зачекала надворі.

А сам переступив поріг, озброївшись своєю найширшою усмішкою. Тією, від якої в нього починали настовбурчуватися вуса.

Я вже й забула, що він уміє так усміхатися.

...

— Добридень, сусіде! Я з таким невеличким проханням...

Коли двері за ним зачинилися, я міцно стиснула кулаки. Хоч би вдалося! І все, звичайно, вийшло!

— Ми з Марцелевим татом домовилися, що твій друг зможе поїхати з нами, якщо раніше поприбирає, — сказав дідусь.

— О ні, там роботи вистачить до вечора, — жажнулася я, бо вже помітила, що Марцель явно не любить давати лад. — Для однієї людини це страшенно багато роботи!

— Але ж він не один. У нього є подруга, — і дідусь поплескав мене по плечу. — Ну, і...

— І?

— І її дідусь! А втрюх ми за годину впораємося.

Мені здалося трохи дивним, що дідусь збирається підмітати в сусідів, та він миттю розвіяв мої сумніви.

— Тато Марцеля зараз піде на роботу. Я пообіцяв йому, що особисто за всім пригляну, і він погодився. Отже, я за вами приглядатиму, але не сидітиму склавши руки. Ви маєте посуд — я витираю. І так далі. Нічого поганого в цьому немає.

Я вже вам казала? Мій дідусь дуже-дуже класний.



— Мені страшенно сподобалася історія з телефоном, — заявив Марцель, шкрябаючи каструлю з-під пригорілої гречаної каші. — І я згадав, що в нас теж є така пам'ятка з родинною історією.

— Яка? Розкажи! — хором відгукнулися ми з дідусем, і мій дідуньо відразу ж підморгнув мені: — Великі уми мислять схожим чином!

— Ця пам'ятка — каблучка моєї бабусі Марцисі. Не знаю, де вона захована. Але я можу вам про той перстень прочитати, бо прапрабабуся під кінець життя написала спогади, — Марцель витер руки ганчіркою й подався до вітальні. Повернувся із зошитом, обгорнутим сірим папером.

— Ти мій каструлі, а я читатиму, — запропонував дідусь Вітек. Марцель похмуро зиркнув на нього, але не заперечив.

Зі щоденника прапрабабусі або Історія каблучки справжньої дами

Усе сталося у Варшаві, через кілька років після завершення Першої світової війни. Я працювала тоді в пекарні на Мокотові, яка належала пані Гелені Редо. Пані Гелена була надзвичайно вишуканою дамою, ходила в прегарних сукнях і мала багато коштовностей. А я? Самі знаєте. У мене не було ані таких суконь, ані прикрас. Тож не дивно, що забачивши пані Гелену, я щоразу захоплено її роздивлялася.

— Ах, який гарний у вас перстень, — вихопилося в мене якось, бо й справді, пані Гелена мала на пальці оправлений у золото величезний сапфір, оточений віночком діамантів. На нього неможливо було не звернути увагу.

Минуло кілька днів. Якось уранці, одягаючись перед дзеркалом, пані Гелена збагнула, що її улюблена каблучка зникла. Їй здавалося, що вона поклала перстень на тумбочку біля ліжка. А може, ні? Може, випадково зняла, коли була в пекарні? Чи поклала на умивальнику у ванній? Як це було? Та вона нізащо не могла собі пригадати. Негайно покликала всіх покоївок, садівника і, звісно, працівників пекарні. І, певна річ, мене.

— Чи хтось із вас випадково не бачив моєї каблучки? — спитала, пронизуючи поглядом.

Стільки років минуло, а я й досі пам'ятаю, як спалахнуло моє обличчя. Звичайно, що я гадки не мала, де каблучка, але пані Гелена дивилася так суворо! Вона вочевидь підозрювала саме мене.

— Марцисю, а ти? Ти теж не знаєш, де мій перстень? — спитала вона. Я насилу видушила:

— Не знаю, пані!

— Справді? — допитувалася хазяйка.

Це було жахливо. Не в змозі стерпіти її підозри, я вибухнула плачем, а тоді втекла до комірчини позаду пекарні. І відразу почала пакувати свої речі, бо була певна, що пані Гелена мене звільнить. Що з того, що я нічим не завинила? Я втратила довіру пані Редо.

Хтозна, як би все пішло далі, якби не Ядзя, моя найкраща подруга.

— Ти ж не зробила нічого поганого! Не поведься, наче ти винна! — картала вона мене.

— Що ж мені робити? — схлипнула я.

— Це дуже просто! Ми повинні знайти каблучку! — рішуче сказала Ядзя.

— Але як?

— Є лише один вихід. Попрохаймо допомоги в Стефана Осовецького! Тільки треба взяти якусь річ, яка належить пані Редо. Щоб пан Осовецький міг відчути...

Коли я була маленькою, то вірила, що світом мандрують справжні чарівники. Звісно, що це не так. Проте трапляються люди, обдаровані неймовірними здібностями. Такою людиною в довоєнній Польщі був якраз Стефан Осовецький. Він відшукував зниклих людей і загублені речі. Досить було взяти до рук щось, що належало особі, якої стосувалося питання, як він зосереджувався, заплющував очі — і вже знав, що сталося.

До Стефана Осовецького зверталися різні люди із проханнями вирішити їхні проблеми. Якось до нього прийшов сам пан Ведель, власник шоколадної фабрики. Що трапилося? Якийсь підлий жартівник вкидав до казана з рідким шоколадом шматки дерева й цвяхи. Страшно було й уявити, що могло статися, якби шоколадка з такою «начинкою» дісталася якомусь покупцеві! Тож треба було знайти шибеника. Стефан Осовецький швидко вказав винуватця — і фабрикант уникнув скандалу.

Іншим разом до ясновидця прибув із Франції посланець барона Ротшильда. Баронів батько так надійно заховав перед смертю свій заповіт, що рідня не могла його знайти. Та Осовецький безпомилково вказав на місце, де було заховано документ. Про це говорили у всій Варшаві.



Саме тому Ядзя вирішила, що ясновидець відшукає каблучку пані Редо, якщо ми тільки дамо йому якусь річ, що належить нашій хазяйці.

— Але що взяти? — міркувала Ядзя. — Уже знаю! Нехай то буде носовичок!

Легко сказати, та складно зробити!

— Ще чого бракувало! Щоб мене тепер упіймали на крадіжці носовичка! Нізащо у світі! — опиралася я.

Отож Ядзя вирішила зробити все сама. Того ж таки дня підійшла до пані Редо й просто сказала:

— Люба пані Гелено, я б хотіла мати від вас дещо на згадку! Наприклад, носовичок, найкраще вживаний.

Пані Редо звела брови.

— Що ти таке мелеш, дівчино? Чи ти геть із глузду зсунулася?

Але Ядзя так легко не здавалася.

— Так-так, я мрію про носовичок. То буде мій найцінніший скарб!

Пані Редо знизала плечима, а тоді витягла із шафи новісінького носовичка.

— Ой, ні, ця геть не підходить, — подумки зойкнула Ядзя, щойно хазяйка вийшла. — Ясновидець нічого не відчує!

На щастя, нам допоміг випадок. Пані Редо того дня ходила в пантофлях із бантиками. Один з них відпав, і Ядзя крадькома його підняла й заховала до кишені фартуха.

— Важко уявити більш особисту річ, ніж шматок взуття. Бозна-скільки вона в них ходила. Ясновидець точно відчує!

Ось так, озброївшись бантиком, ми опинилися біля дверей Стефана Осовецького на вулиці Польній. Щодня там збирався натовп клієнтів, тож

довелося почекати, перш ніж нас запросили до вітальні. А яка ж то була незвичайна кімната! Білі меблі прегарно виглядали на тлі блакитних стін. Натомість пан Осовецький здавався приємним, але геть звичайним чоловіком. Він вислухав нашу розповідь, узяв бантика, примружився й кілька хвилин помовчав. А тоді сказав:

— Це сталося вчора. Пані Редо сідала до екіпажу й неуважно бавилася каблучкою. Вона то надягала її на палець, то знімала. Виходячи, впустила каблучку на сходинку екіпажу. Візник поїхав до коваля, щоб підкувати коні. На Новолип'ї.

— Не може бути! — злякалася я. — І де ж тепер каблучка?

— Упала до глибокої калюжі. Каблучку знайшли двійко єврейських хлопчаків, що бавилися на вулиці. Один з них поклав її до паперового човника, щоб той не перекинувся. Зараз вони пускають човника по калюжі. Якщо поквипитесь, то знайдете згубу.

Так усе й сталося. Ми знайшли хлопців на Новолип'ї. Треба було бачити вираз обличчя власниці пекарні, коли ми розповіли їй цю історію...





— То цей перстеник — це і є пам'ятка від твоєї прапрабабусі? — спитала я.

— Та де там! Пані Гелена подарувала Марцисі інший, набагато скромніший. Щоб перепросити за неслухну підозру. Мама отримала його від тата на заручини, і тато каже, що колись ми подаруємо його моїй нареченій, — Марцель схилився над раковиною, та було помітно, як він зашарівся.

Я й не помітила, коли ми закінчили прибирати. Усе-таки шість рук — це вам не дві! Тепер спокійно можна їхати на велосипедну прогулянку. Ми з Марцелем наспівували хіп-хоп, а дідусь мовчки їхав за нами трохи віддалік. Він не здавався дуже веселим, мабуть, через те, що раніше на такі прогулянки ми їздили разом з бабусею. На щастя, я захопила із собою кілька ірисок, а вони будь-кому піднімають настрій. Повертаючись додому, я помітила на дорозі сірий камінець. Він мав форму сердечка. Я взяла його собі, бо люблю різні камінці.

РОЗДІЛ П'ЯТИЙ

Я прокинулася трохи пізніше, ніж зазвичай, і відразу відчула, що щось сталося. Щоранку дідусь брязкотів тарілками, готуючи нам сніданок, та цього ранку скрізь панувала тиша. Невже я залишилася сама вдома? Ще досі заспана, я почалапала на кухню. Ані сніданку, ані дідуся. А може, він ще не прокинувся?

Я зазирнула до його спальні. Дідусь сидів на ліжку, тримаючи в руках бабусине фото, оте з відпочинку на морі. На очах видніли сльози.

— Дідусю... — прошепотіла я.

Він підстрибнув, мовби я його перелякала. Витер долонею щоку, а тоді розкрив мені обійми.

— Габі, яка чудова новина! Тепер у тебе є сестричка! Маленька Кася народилася цієї ночі! Важить майже чотири кілограми, здоровенна дівуля!

Я не надто знала, що казати. Звичайно, я чекала на сестру, та мені раптом стало ніяково.

— Чого ж ти тоді плачеш, якщо це так чудово? — набурмосено спитала я.

— Бо це водночас сльози щастя і трохи... Твоя бабуня так би раділа.

Шкода, що вона не може... — дідусь замовк, а тоді відвернувся й поставив фотографію на тумбочці.

Я підійшла й погладила його по руці.

— Хочеш, зроблю тобі яешню?

— А зумієш?

— Ну, звісно, що так!

— Що ж, ходімо.

На жаль, я її трохи пересолила, і яєчня виявилася неїстівною.

— Але й на це є рада, — сказав дідусь.

— Яка?

— Вибити більше яєць, і солоність розчиниться в яйцюватості.

— Скільки? — зацікавилася я.

— Гм-м-м, — дідусь насупив брови. — Судячи зі смаку, доведеться вибити ще... двадцять яєць.

— Треба запросити всіх сусідів на сніданок, — зауважила я сміючись.

— Невдовзі й твоя сестричка підросте й допомагатиме їсти яєчню.

Ти рада?

— Рада... — відказала я, хоча й без найменшого ентузіазму.

— Щось не схоже, — зауважив дідусь.

— Ну, бо я боюся, що відтепер усе зміниться. Кася буде найважливішою. Дивися: батьки стільки говорили про мій одинадцятий день народження. Мовляв, він такий важливий. Бо я буду підлітком. І от уже кілька днів вони займаються виключно народженням цієї нової дитини. А я...

— А ти сидиш зі стариганом і нудьгуєш, еге ж? — дідусь лукаво позирнув на мене з-над яєчні.

— Не нудьгую... просто все мало бути по-іншому!

— Саме так і виглядатиме все життя. Ти щось собі заплануєш, але виїде по-іншому. Щодня якісь несподіванки. І знаєш що, Габі?

— Що?

— Не переймайся дарма. До дня народження ще залишилося трохи часу, і ніхто не знає, що ще може статися. Це по-перше. А по-друге, звичайно, що Кася буде найважливішою. Наймолодша дитина завжди найважливіша, бо її треба доглядати, адже сама вона собі ради не дасть. Та я певен, що навіть якщо Касенятко спробує вилізти тобі на голову, ти цього не дозволиш. А знаєш, чому?

— Чому?

— Бо ти схожа на бабуню Касю, а вона мала дуже сильну вдачу. Успадкувала її від своєї бабусі Вероніки.

— Тієї, чий портрет висить у вітальні?

— Авжеж. І... здається, саме гарна нагода відкрити бляшанку номер три!

Ми пішли до кімнати спогадів. Умостилися в кріслах. У бляшанці лежав годинник! Срібний з перламутровим циферблатом.

І дідусь почав розповідати.



Історія срібного годинника

Батько твоєї прапрабабусі, Габі — пан Вавжинець — був шанованим лікарем. Він умів робити складні операції й писав розумні книжки. Дружина пана Вавжинця казала, що більшість місця в його серці займають пацієнти, а родина – маленький куточок. Та це була неправда. Пан Вавжинець обожнював свою дружину, а за доньками й узагалі світу не бачив. Хоча, правду кажучи, розмовляти він умів лише про сліпі кишки й жовчні міхурі. Щодня після вечері лікар розповідав рідним про найцікавіші випадки.

— Привезли нині пацієнта із жахливим болем унизу спини, він і ворухнутися не міг. Нізащо не вгадаєте, що з ним було...

— Може, диск вискочив із хребта? — припускала старша донька, Малгося.

— Е-е-е, певне, йому дошкуляли звичайні ниркові камені, — казала молодша, дванадцятилітня Вероніка.

— Браво! — тішився доктор Вавжинець. — Які ж ви розумниці, мої любі донечки! То міг бути диск, справді, та все ж виявилося, що камені. Я так вами пишаюся!

Що ж, коли хтось отак сидить і вечеряє з лікарем, щодня вислуховуючи про недуги, то починає ставити діагнози у дванадцять років... Саме так і було із твоєю прапрабабунею. Вероніка, яка обожнювала ці лікарняні історії, мріяла стати лікаркою, коли виросте.

На жаль, її тато бачив майбутнє своїх доньок інакше.

— Це дуже важкий фах, непідходящий для жінок. Як ти собі це уявляєш, моя люба? Дім, діти — і ще й лікарня? Поглядь лише на матір! Їй ледве стає часу для вас! — так сказав пан Вавжинець, коли Вероніка якось йому звірилася. Проте дівчина успадкувала від батька не лише талант, а й упертість. Якщо вже собі щось вирішила, неможливо було їй це вибити з голови.

— Я хочу стати лікаркою, — знай повторювала вона.

Коли вона була трохи старшою за тебе, Габі, Вероніка поїхала до школи-інтернату. Весь вільний час присвячувала навчанню. Чудово склала випускні іспити. Того дня, коли мала отримувати атестат, по неї приїхали батьки. Та коли дісталися інтернату, яким керували черниці, виявилось, що Вероніки немає. За кілька годин до того дівчина зв'язала до купи кілька простирадл, зробивши з них довгу мотузку, спустилася долу по стіні, добралася до вокзалу, сіла на потяг і поїхала складати вступні іспити до медичного. І, звичайно, склала!

Доктор Вавжинець аж ніяк цьому не зрадів.

— Вона зробила це всупереч моїй волі! — кричав він. — Погана донька! Або негайно повернеться додому й попросить пробачення, або я не хочу її знати!

Марними виявилися всі просьби й благання матері та старшої сестри. Доктор Вавжинець був упертим мов віслик. Він образився й перестав спілкуватися з неслухняною донькою.

А що він з нею не спілкувався, то не давав і коштів на прожиття. Що робити? Вероніці доводилося багато вчитися, вона не мала часу шукати

роботу. Дівчина почала давати уроки. Проте настав такий момент, що цих невеличких грошей забракло навіть на їжу. І от якогось дня змучена й голодна Вероніка витягла з валізи єдину цінну річ, яка була в неї з дому. Чудовий швейцарський годинник, подарований їй на день народження. Знизу на корпусі було вигравіювано напис: «Вероніці в день народження — батьки». І дату: «25 серпня 1921 року».

Дівчина тяжко зітхнула, а тоді віднесла годинника ювелірові. Продала коштовний подарунок, бо мусила щось їсти.

Вероніка таки закінчила навчання й почала працювати в лікарні. Сталося так, що одного дня побачила в кутку палати юнака. Той був блідий і важко дихав. Старші лікарі підходили до нього й сумно хитали головами.

— Що з ним, пане професоре? — спитала Вероніка.

— Нічого йому не допоможе, шкода вашого часу, — зітхнув старий професор.

«Це так жахливо, — подумала лікарка. — Він такий молодий, а вже мусить залишити цей світ!»

А тоді, коли ніхто не бачив, прочитала історію його хвороби. І відразу збагнула, що діагноз поставлено неправильно. Вероніка швидко побігла до свого завідувача.

— Пане професоре! Треба змінити лікування. Сталася помилка!

Професор насупився. Тепер він виглядав як її батько, коли той гнівався.

— Коли набудете трохи досвіду, пані, то зрозумієте, що іноді комусь неможливо допомогти, — сказав він і пішов геть.

Бідолашний юнак! Вероніці було його дуже шкода. І вона запрагнула допомогти. Проте вирішила вдатися до хитрощів. Дівчина почекала,



доки старші лікарі підуть додому, а тоді, нікого не питаючи, дала йому потрібні ліки.

Наступного ранку, коли всі медики прийшли на роботу, виявилося, що юнакові покращало. Він сидів на ліжку і їв молочну кашу.

Старий професор не йняв віри. Як це сталося? І тоді Вероніка вийшла на середину палати, подивилася йому просто в очі й мовила:

— Я змінила лікування, як ви й розпорядилися!

Професор хотів було обуритися, вигукнути, що це неправда! Та лише перевів подих, відвів Вероніку вбік і заявив:

— Ви нахабна, неслухняна й свавільна. І це чудово! Бо завдяки цьому ви блискучий лікар. Ви ризикували втратити роботу, але важливіше виявилось врятувати людське життя. Браво. Ваш батько може вами пишатися.

Бо цей професор знав твого прапрапрадідуся Вавжинця, Габі! І те, що батько й донька, двоє впертюхів, не спілкуються. Того ж дня відвідав свого друга...

Через кілька днів, повернувшись додому, Вероніка побачила біля дверей батька. Той тримав у руках подарунок для доньки, маленький згорточок.

— Що це таке? — спитала Вероніка, коли вони вже вдосталь наплакалися й наобіймалися на знак примирення.

— Сама подивися, — прошепотів пан Вавжинець.

Це був годинник. Той самий, що його Вероніка продала, аби мати що їсти. Якимсь чином батько довідався про це й викупив родинну пам'ятку, тримав кілька років у комоді, сподіваючись помиритися з донькою.

— Пробач мені, донечко, — скрушно мовив він, — за те, що я тебе не послухав. І за всі ці роки, які я змарнував на сварку.

...

— Бабуся твоєї бабусі завжди повторювала, що то був один з найщасливіших днів у її житті, — закінчив розповідь дідусь Вітек.

— А другий щасливий день?

— А другий настав тоді, коли вилікуваний нею юнак прийшов до Вероніки й приніс подарунок. Картину, на якій було зображено вазу з півоніями. Він сам її намалював, бо був художником!

— Це та, що висить у нас удома?

— Авжеж. А невдовзі художник став чоловіком Вероніки й батьком Богусі, тобто твоєї прабабусі.



— І це справді годинник Вероніки? — спитала я.

— Подивися знизу — і сама переконаєшся!

Так я й зробила. Унизу на корпусі виднів напис: «Вероніці в день народження — батьки. 25 серпня 1921 року».

— Ох! — раптом збагнула я. — Вона народилася того самого дня, що і я! Як шкода...

— Шкода?

— Шкода, що я її не знала.

— Ніхто не йде безслідно, — з усмішкою відповів дідусь. — Ти схожа на неї. Така сама впертюха!

А коли ми повернулися на кухню, то побачили, що проблема зайвої яєчні вирішилася сама. Її зжер нестерпний Бісквіт. Хоч би він не захворів!

РОЗДІЛ ШОСТИЙ

Через два дні мені наснився неймовірний сон. У ньому я бачила, як бабуся виймає з візочка мою сестричку. Сміється до неї, а Кася хапає бабусю за палець.

— Ну, нарешті наше поросятко прокинулося!

— Чому це поросятко? — скривилася я.

— Бо ти так кумедно похрюкувала вві сні!

— Зате ти як хрпеш, коли спиш!

— Не хрону, а співаю носом!

І ми засміялися. А тоді подзвонили по Скайпу батькам. Мама вже повернулася з пологового. Вона здавалася втомленою, але радісною. Маля спало в неї на руках.

— Щось я нічого не впізнаю, — зауважила я, намагаючись зрозуміти, що бачу позаду мами.

— Бо ми сидимо в нашій новій квартирі, — пояснив тато, чия голова раптом з'явилася на екрані планшета. — Тепер у тебе більша й світліша кімната, ніж у колишньому помешканні.

«Мені й та подобалася», — хотіла було відповісти я, але тут моя ма-

ленька сестричка розплакалася, і батьки ненадовго геть утратили зацікавлення розмовою.

— Невже вона так пості-і-і-ійно? — зойкнула я.

— Лише коли хоче їсти. Тобто загалом... так-так, весь час. Маленьке ненажерливе поросятко! — захихотіла мама. Вона явно анітрохи цим не переймалася. — Ти була така сама, моя свинко!

— Теж мені! — обурилася я. — І взагалі... Що це за дивний звичай у цій родині — називати доньок поросятами?!

— Прегарне поросятко! Найлюбіше поросятчко! — щебетала мама, причому я була не впевнена, чи вона має на увазі мене, чи Касю.

— Тобі, мабуть, кортить узяти її на руки? — тато широко всміхався. — Ти будеш чудовою старшою сестрою.

«Що ж, здається, краще бути чудовою старшою сестрою, аніж поросям», — подумала я. Але щодо «взяти на руки» я вже не була так упевнена.

Та задля святого спокою відповіла:

— Так, хочу взяти її на руки.

І враз я собі це уявила. І на серці мені відразу потеплішало.

— Уже за кілька днів... — почав було тато, проте мама суворо глянула на нього. Принаймні так це виглядало на планшеті.

— Що буде за кілька днів? — із підозрою спитала я.

— У нашої старшої донечки день народження! — вигукнув тато.

— У тебе справді скоро день народження? — спитав Марцель. Він увійшов до кімнати, коли я саме прощалася з мамою й татом. — Треба буде придумати якийсь подарунок!

— Не мороч собі цим голову. А чому ти вчора не приходив?

— Татові допомагав. У нього закінчилися якісь кабелі, довелося поїхати до міста, — хлопець невдоволено насупився. — Крім того, тато каже... щоб я вам не нав'язувався.

— Які дурниці. Нам з тобою дуже добре! — дідусь обняв Марцеля за плечі. — Знаєш що? Маю до тебе прохання. Тут є такий прилад, який треба старанно почистити. Нове надходження до антикварної крамниці. Може, вдасться привести його в робочий стан?

Витягнув із шафи коробку, а з неї...

— Старе радіо! — зрадів Марцель. — Я навіть знаю, яка це модель! Вона зветься «Глорія»!

— Авжеж, маєш рацію, це справді радіо «Глорія». Але звідки тобі відомі такі речі, дитино?

— Мій тато ремонтує різні речі й має книжки про старі прилади. Крім того... я збираю старі радіоприймачі.

— От ми й порозумілися! — широко всміхнувся дідусь. — Будеш моїм консультантом в усьому, що стосується радіоприймачів, бо я знаюся передусім на порцеляні.

— Круто. Звісно, що я допоможу, — відповів Марцель, не приховуючи задоволення.

— Коли ти відчистиш нашу «Глорію», ми поставимо її на комоді. Але стривай! — дідусь раптом лягнув себе в чоло. — Ти ж іще не чув новину!

— Яку?

— У Габі з'явилася сестра! Маленька Кася.

Марцель відразу посмутнішав. З його обличчя відразу все було видно.

— Я тобі трохи заздрю, — зітхнув він і якось дивно подивився на мене.

— Чого тут заздрити? — здивовано звела я брови.

— Ну, у тебе є дідусь, батьки, а тепер ще й сестра. А в мене лише тато. Я вже хотіла відкрити рота, щоб запитати, що сталося з його мамою, та останньої миті схаменулася.

Ситуацію врятував дідусь.

— Так-так, — похитав він головою. — Іноді в житті буває, коли хтось не має мами, бабусі, братів чи сестер, дітей, онуків і навіть дружини чи нареченої. Іноді можна залишитися геть самому. Але знаєш що, Марцелю?

Мій друг запитально глянув на дідуся.

— Сім'ю можна створити й інакше.

— Цікаво як?

— Найпростіше — це пошукати її серед людей зі схожими вподобаннями, що й у тебе. І тих, які сміятимуться разом з тобою. Це тяж родина.

— Але що повинні любити ці люди? — не зрозумів Марцель.

— Наприклад, старі радіоприймачі, — захихотів дідусь.

— Або комп'ютерні ігри, — підказала я.

— Або гори, книжки, собак і котів... або просто одне одного, — перераховував далі дідусь. — Це нагадало мені, що треба зазирнути до чергової бляшанки в кімнаті спогадів. Наступна родинна пам'ятка належала кузенів моєї мами. Тобто твоєї, Габі, прабабусі Ксені.

Я простягнула руку до бляшанки номер чотири. Усередині був наклеєний на картонку маленький акварельний малюнок. На ньому я побачила усміхнену пані в синій сукенці. Молода жінка йшла березняком і несла на руках дитину.



— Хто це? — спитала я.

— Угадай!

— Здається, якась мама, — відповіла я.

— Тобі правильно здається. Зараз розповім вам історію цього малюнка. От тільки принесу з кухні кислі желейки.

— Ти купив кислі желейки? Я їх обожаю!

— І я! — вигукнув Марцель.

Загалом на світі купа речей, які подобаються нам обом.

Історія акварельного малюнка

От тільки мушу попередити, що ця історія була непростю, тож доведеться зосередитися. Усе сталося під час Другої світової війни. Ви точно про неї щось знаєте. Гітлерівська Німеччина напала тоді на Польщу, солдати захопили міста й містечка. Вони переслідували поляків, та ще більше — євреїв, яких тоді в Польщі мешкало дуже багато.

Кузен моєї мами — його звали Міхал — жив у невеликій кам'яниці на околиці Варшави. У дворі мав двох товаришів. Так кумедно склалося, що кожен з них теж мав на ім'я Міхал. Окрім імені, Міхалів єднало ще дещо: усі троє мали тільки татів. Та багато чим вони й відрізнялися. Перший Міхал мав зелені очі й був поляком. Другий Міхал мав блакитні очі й по мамі був євреєм. Третій Міхал мав карі очі й був наполовину німцем: його тато задовго до війни оженився з полькою. Хлопці бавилися разом

на подвір'ї або сиділи в хатинці на дереві, яку збудували для них тати. Атож, у такій самісінькій хатці, як твоя, Габі!

Троє Міхалів дружили, як раніше казали, так, що одне за одного і у вогонь, і у воду! Цілими днями грали в м'яча і в крем'яшки. Певне, ви не знаєте, що таке ота друга гра. Треба зібрати кілька камінців — і всі підкинути, а потім спробувати їх упіймати. Одночасно! Це дуже складно, але Міхал, Міхал і Міхал стали справжніми чемпіонами в цій грі!

Звісно, що їхнє життя після вибуху війни не виглядало так само. Довкола відбувалися різні погані речі. Наприклад, якогось дня батька одного з Міхалів німці забрали на допит.

Над вечір він повернувся, але був дуже схвилюваний.

— Певне, доведеться мені тікати, Міхалеку, — сказав він синові. — Вони від мене не відчепляться. Ще повернуться по мене, я впевнений.

— Я знаю, де вас заховати так, аби вони не знайшли, — утрутився батько іншого Міхала.

— А що буде з моїм синочком?

— Залишиться з нами, а ви повернетесь до нього, коли все втишиться.

— Так і зробимо, — підтвердив тато третього Міхала.

Тато, який мусив переховуватися, вирішив серйозно поговорити із сином.

— Не хвилюйся, Міхалеку, усе погане колись закінчиться. І я повернуся по тебе. А поки тримай ось це... — і простягнув йому малюнок. — Його намалювала твоя мама, — пояснив, побачивши здивування в синових очах. — Коли ти був дуже маленьким, цей малюнок висів над твоїм ліжечком. Не загуби його, це безцінна пам'ятка!



Міхал пильнував малюнка як зіницю ока. Якогось дня він вилазив до будиночка на дереві — і замалим не впав. Та, на щастя, останньої миті вхопився за гілку.

— Це тому, що в кишені був мамин малюнок, — пояснив він друзям.

Відтоді хлопчик з ним не розлучався. Якось хлопці разом вибралися на базар. Хотіли допомогти сусідові продавати вудженину (що під час війни було заборонено, та люди все-таки торгували, щоб мати що їсти). Діти трохи побоювалися, отож Міхал (той, що мав малюнок) сказав, що вони мають гарантований захист. І поплескав себе по кишені.

Проте сталося так, що німці схопили хлопців, коли ті намагалися пронести на базар вуджену шинку за пазухою. Ой, це могло скінчитися дуже погано! Та один з німців помітив малюнок, що його Міхал заховав до кишені. Глянув на нього, щось там пробурмотів собі під ніс, а тоді повернув хлопчиків і малюнок, і шинку.

— Цей малюнок дійсно має велику силу! — сказав інший Міхал, коли хлопці вже опинилися в безпеці вдома.

А потім сталася найжахливіша річ. І водночас найдивовижніша.

Настав 1944 рік. На місто знову полетіли бомби. Люди ховалися по льохах. Заховалися також Міхал, Міхал і Міхал та двоє татів. Усі з'юрмилися в кутку, який їм здався безпечним.

— Ой! — вигукнув за якийсь час Міхал — той, що був без тата. — Немає мого малюнка! Певне, я загубив його, коли ми бігли. Треба повернутися...

— Не роби цього, почекай, доки лихо мине! — гукали йому вслід тати й друзі.

Але Міхал їх не слухав. Помчав уперед підвальним коридором, а решта побігли за ним, щоб зупинити. Саме тоді на будинок упала бомба. Якраз у місце, де вони щойно переховувалися. Якби вони звідти не пішли, страшно й подумати, що могло бути. А так усі врятувалися. Чи це сталося завдяки силі малюнка? Хтозна. Міхал завжди повторював, що його вберегла мамина любов.



— Ну, гаразд, а що було потім? — запитав Марцель.

— Потім? Усе скінчилося добре. Після війни тато Міхала повернувся до сина, і почалося життя. Дуже непогане! Троє Міхалів оселилися в трьох різних місцях на світі, але принаймні раз на рік зустрічалися, щоб пограти в крем'яшки. А ми маємо малюнок на спомин!

— Нічого не зрозуміло! Котрий з Міхалів хто? Хто й чому переховувався? І хто із хлопців наш родич? — вигукнула я, бо вся ця історія видалася мені страшенно заплутаною.

— Ой, хіба важливо, котрий Міхал ким був? Усі троє наші. Та якщо наполягаєш, я поясню. Кузенком моєї мами був третій Міхал. Його мама була полькою, а тато – німцем. Під час війни батько не хотів стати на бік загарбників, і йому загрожував арешт. Німецький чиновник запитав його, чи не боїться він наслідків. А той йому: «Я дужче боюся, що б сказала моя люба покійна дружина!»

— Дружина, від якої залишився малюнок? — запитав Міхал.

— Так, вона. Отож, коли над тим татом нависла загроза ув'язнення, його сусід, той, що мав дружину-єврейку, заховав його у своєму будинку на селі. І разом із сусідом-поляком зайнявся трьома Міхалами. Тепер, мабуть, усе зрозуміло, так, Габі?

Не зовсім... і це вочевидь вимальовувалося на моєму обличчі.

— Нічого, — мовив дідусь. — Просто запам'ятай цю історію. Колись зрозумієш її краще. Наприклад, те, що коли треба рятувати чиєсь життя, неважливо, яке в когось ім'я чи прізвище. Усе стає так, ніби у всіх таке саме ймення й та сама мама.



РОЗДІЛ СЬОМИЙ

Наступного дня Марцель прийшов раніше, ніж зазвичай.

— Я маю для тебе подарунок, — сказав він, простягаючи мені пакуночок.

— Але ж це ще не сьогодні, — заперчила я, хоч мені й було дуже приємно.

— Я хотів, щоб ти пошвидше зраділа.

— А ти? У якому місяці ти народився?

— У січні.

— Ну, то ще є трохи часу... Може, приїду на зимові канікули до дідуся й теж подарую тобі щось хороше.

— Ти ж зовсім не знаєш, чи те, що я приніс, хороше. Глянь!

Я розгорнула пакуночок. Усередині був... таємничий предмет. Сірниковва коробка, а в ній — якісь електронні деталі.

— Радіо. Я сам зробив, — похвалився Марцель. — Тобто, тато мені допомагав.

— І воно працює? — недовіжливо спитала я.

— Його можна під'єднати до колонки, тоді почуєш, що працює.

На жаль, тато не знайшов у майстерні жодних колонок, тож наразі мусиш повірити мені на слово.

Тоді прийшов дідусь і сказав, що має колонку, і Марцель під'єднав радіо. Працює!

Ми з ним узяли булочки із чорницями, желейки й видерлися до хатки на дереві. Погода трохи зіпсувалася, тому сидіння під дахом було щонайкращою ідеєю. Під шелестіння липи ми розповідали одне одному різні кумедні історії.

— Коли мій тато ще ходив до школи, то приготував для свого друга подарунок на день народження, — почав Марцель. — Разом з однокласниками він знайшов десь величезну картонну коробку, мабуть, з-під пральної машини, і посадив усередину одного із хлопців, та ще й переодягненого в костюм кролика. Тоді обгорнув коробку папером. І коли його друг розпакував свій велетенський подарунок, на нього вистрибнув великий плюшевий кролик.



— Оце так! — зареготала я. — І що, той хлопець розсердився?

— Ні. Бо кролик тримав у руках конверта із квитками в кіно. Татів друг страшенно хотів потрапити на «Зоряні війни».

— То «Зоряні війни» вже були так давно? — здивувалася я.

Тоді у свою чергу я розповіла, як моя двоюрідна сестричка побачила біля школи самотнього песика. І подзвонила мамі запитати, чи можна взяти його додому, якщо власник не знайдеться. Мама запитала, чи пес великий, і та відповіла, що він схожий на таксу. Тим часом нагодився господар цуцика. Та маючи вже мамину згоду на «таксу», сестричка вирішила пошукати іншого песика-безхатка. І, звісно, знайшла. Але той інший знайда був завбільшки як вівчарка. І коли мама повернулася додому й побачила собаку «схожого на таксу», то трохи розсердилася. На щастя, сестричка сказала, що не дуже розуміється на породах, і Вовчик залишився з ними. Назавжди.

Ми з Марцелем добряче нареготалися. А тоді прийшов дідусь і запросив нас до кімнати спогадів.

— От і добре, — зауважив він, — бо річ у бляшанці номер п'ять теж пов'язана з кумедною історією.

Я відкрила металеву коробочку. Усередині була стара чорнильна ручка.

— Чия вона була? — спитала я.

— Бабуні Касі, — прошепотів дідусь.

І ми з Марцелем приготувалися уважно слухати.



Історія чорнильної ручки

Школа, до якої ходила бабуня Кася, розташувалася в старій кам'яниці. Одній з найстаріших в містечку. Більшість бабусиних вчителів почала там працювати ще до Другої світової. А найстаршим був учитель історії, якому учні дали прізвисько Ягелло, бо історик найдужче любив саме цього короля. Іноді, коли він хотів зробити контрольну, хтось зі спритних учнів прохав:

— Пане вчителю, а ви могли б нам розповісти про панування Владислава Ягелло?

Задоволений учитель усміхався — і контрольної, звичайно, не було.

Цікаво, що Ягелло в усіх класах на контрольних давав одні й ті самі питання.

— Чому пан Мрочек (бо Ягелло насправді мав прізвище Мрочек) так робить? — уголос міркували інші вчителі.

А той знизав плечима.

— Я запитую про те, що сам вважаю найважливішим.

Власне, таку контрольну можна було б написати вдома, але це було досить важко. Бо, звісно, Ягелло хоч і ставив однакові запитання, проте щоразу в іншій черговості.

Пан учитель мав ще одну рису, яка часто ставала предметом для жартів. Він знав чи не всі важливі дати світової історії, але зовсім не запам'ятовував імен і прізвищ своїх учнів. Як же кумедно було, коли він

викликав до дошки Яцека Бонка, а з-за парти підводився Пйотрек Ковальський. Зрештою, шанований учитель знав про пустощі своїх учнів, проте анітрохи ними не переймався.

— Якщо Бонк-Ковальський добре відповідає — це чудово! Зрештою я натраплю й на справжнього Бонка!

Проте якщо жарт повторити десять разів, він зрештою набридне. І наші дотепники вигадали дещо новеньке.

У бабусиному класі вчився хлопчина, якого звали Войтек. Його тато був хіміком, тому Войтек, якого прозвали Гідрогенчиком, мав доступ до різних препаратів і багато чого вмів: то мило сам виготовив, то засіб для чищення срібла. А ще він умів зробити чорнило, яке зникало. Варто було ним щось написати — через кілька годин від літер не залишалося й сліду.

І от якогось дня, коли Гідрогенчик продемонстрував у класі можливість зникаючого чорнила, хтось із дотепників запропонував:

— Знаєте що? Коли наступного разу Ягелло влаштує нам контроху, ми підкинемо йому роботу, написану цим чорнилом!

Сказано — зроблено. Закінчивши контрольну, учні на перерві нашкрябали ще одну роботу. Підписали її «Громислав Голомбек» (такого учня в класі не було). Твоя бабуся, Габі, залізла у вікно історичного кабінету й підкинула додаткову контрольну.

Ще того самого дня вчитель почав перевіряти роботи. Поставив багато п'ятірок, кілька четвірок — учні гарно підготувалися. Але Громислав Голомбек сподівань не виправдав: трійка, та ще й слабенька. Учитель хотів виставити оцінки до журналу, і раптом збагнув, що Громислава там

немає! Це його спантеличило. Він не знав, що й думати, а наступного ранку пішов до директора школи.

— Пане директоре, учень загубився! — поскаржився він. — тут у мене його контрольна, але в журналі його немає!

— Який це учень? — недовіжливо спитав директор.

Ягелло хотів собі пригадати прізвище, та це йому ніяк не вдавалося. Забув — та й годі!

— Хвилиночку, — безпорадно відказав він і заходився шукати серед контрольних.

Та він не знайшов жодної додаткової роботи, лише... порожній аркуш. Без жоднісінької літери.

— Усе зникло! — вражено зойкнув він.

— Пане вчителю, — нахмурився директор. — Боюся, ви дуже перевтомилися. У вас добрячі проблеми з пам'яттю! Хіба це не слушний момент, щоб піти на пенсію?

— Так, пане директоре, можливо, я вже застарий, щоб навчати дітей, — прошепотів учитель і вийшов з кабінету.

Звістка, що Ягелло погано почувається і йому довелося піти додому, швидко облетіла школу.

— Що ми доброго зробили? — вигукнула перелякано Кася. — Через нас він може захворіти!

— Тільки не розбовкайте нікому! — застеріг усіх Войтек. — Бо як довідаються, що то ми, виженуть нас зі школи!



Справді, учнів могли суворо покарати. Тому всі діти вирішили, що нікому нічого не скажуть. Усі, крім Касі. У неї тремтіли ноги, але дівчинка сміливо переступила поріг директорського кабінету.

— Ягелло... тобто пан Мрочек... нічого не переплутав. Це я підкинула роботу Громислава Голомбека! — сказала вона. — Вона написана зникаючим чорнилом, тому пан учитель не міг її знайти.

Директор дуже розгнівався. Викликав Касиних батьків на розмову. Але тоді за неї заступився вчитель.

— Діти роблять різні капості, — заявив він. — Так завжди було і так буде. Для мене найважливіше, що дівчинка розповіла правду. Чудова риса! Як... як у Ягелло!



— Як це? — Марцель явно був незадоволений, що все так скінчилося.

— Решта не зізналася?

— Зізналася, але пізніше. І через те, що завдяки вчителю історії нікого не покарали.

— Бабуня мала левине серце! — сказала я.

— Справді? — зітхнув дідусь. — Як добре, що вона просто була.

— І що це була моя бабуся! — вигукнула я. — То оце і є та ручка, якою писав Громислав Голомбек?

— Ні. Цю ручку подарував Касі Ягелло, коли через рік справді вийшов на пенсію «Запам'ятай! Насправді ніщо в житті не зникає!» — сказав він їй.

Я дуже люблю мого дідуся.

І дуже люблю мою бабуся, хоч її вже й немає.

РОЗДІЛ ВОСЬМИЙ

Прийшов Марцелів тато й приніс радіоприймач, який Марцель старанно почистив.

— Я там підпаяв дещо, — пояснив він. — Радіо в чудовому стані. Прекрасний звук!

Дідусь був у захваті.

— Дякую! У мене є ще кілька приладів, може, глянете?

А тоді зник у комірчині й приніс звідти гасову лампу, стару швацьку машинку, лічильну машину й грамофон із трубою.

— Ого, скільки у вас скарбів! — зрадів наш сусіда.

— Цікаво, чи вдасться їх полагодити, — замислено проказав дідусь.

— Напевне, так, — Марцелів тато вже колупався в грамофоні. — Коли такі речі робили солідно. На роки! Не те, що тепер...

— А знаєте що? У мене є ідея. Якби ви погодилися поглянути на мою колекцію приладів, ми могли б відкрити маленький музей старовинних машин.

— Чудова думка! — зрадів Марцелів тато. — А я, сусіде, додам ще й колекцію радіоприймачів. Якщо мій син, звісно, погодиться. Мабуть, йому б теж хотілося, щоб вона опинилася в музеї.

І тоді в тата Марцеля задерлася холоша брюк. І я помітила, що в нього замість ноги був протез. Сусід зауважив мій погляд. Певне, у мене був дивний вираз обличчя, бо він сумно всміхнувся й сказав:

— Так, це мені на згадку про автомобільну аварію. Я втратив лише ногу... але не всім так пощастило.

Дідусь поплескав його по плечу.

— Головне, що маєте сина, а син — вас. З ногою чи без — то дурниці. Я радий, що ми з вами сусіди, бо в нас чимало спільного, хоч на перший погляд так і не здається. Ви колупаєтеся в кабелях і дротах, у мене — моя порцеляна...

— Але ми обоє любимо старий мотлох.

Хто б подумав! Коли я познайомилася з Марцелевим татом, то думала, що він страшенно похмурий. А тепер схоже, що вони заприятелюють з дідусем.

І раптом я засумувала за батьками. Не хотіла про це казати дідусеві Вітеку (ще подумає, що мені в нього погано), тому сама потайки подзвонила на Скайп.

Батьки не відреагували. Вони явно були зайняті малою Касею. І мені знову стало сумно. До дня народження залишилися тільки два дні.

— І чого ти так носа похнюпила? — дідусь зазирнув до моєї кімнати крізь прочинені двері.

— Знаєш, дідусю, іноді мені здається, що мене ніхто не розуміє.

— Диви-но, — з усмішкою проказав він. — Мені теж іноді так здається. Бувають дні, коли ми гадаємо, що залишилися наодинці з нашим сумом.

— Як Маленький Принц на далекій планеті, — підказала я.



— Саме так! Нам тоді здається, що між нами та іншими людьми — відстань у багато світлових років. Але це не так. Ми відчуваємо все так само й можемо порозумітися. Треба лише постаратися.

Я пригорнулася до нього.

— Відкриємо шосту бляшанку? — запитала я.

І ми пішли до кімнати спогадів. Дідусь простягнув мені металеву коробочку із цифрою шість. Спершу я вирішила, що всередині нічого немає, бо вона була дуже легенька, та піднявши вічко, побачила заклеєного конверта.

— Що це таке? — спитала я.

— Відкрий, то сама побачиш, — загадково усміхнувся дідусь.

Я розірвала конверт і почала читати.

...

26 липня 1986 року

Привіт!

Власне я не знаю, як почати, бо ми ж не знайомі. Ще ні! Цікаво, хто ти: дівчинка чи хлопчик і скільки тобі років, коли ти це читаєш. Мене звати Маріанна, але в класі мене звуть Коброю. Це через круглі окуляри. Ти вже знаєш, хто я? Можна здогадатися! Та про всяк випадок я все ж представляюся. Це я, Маріанна, донька Вітольда й Катажини, сестра Єви. Сиджу собі на підвіконні у своїй кімнаті й пишу цього листа, бо на всьому світі немає нікого, хто б мене розумів. Так! Мої батьки зайняті тільки Євкою: Євка те, Євка се, Євка чудово намалювала ведмедика чи принесла воші із садочка.



Скажу відверто: сестра мене страшенно дратує. На щастя, вона саме заснула, тож матиму трохи спокою, і мені спало на думку Тобі написати, бо я мушу комусь це сказати. Моє життя було б кращим, якби я була одиначкою. Раніше мама знаходила для мене час, а тепер? Коли я стану Твоєю мамою — а зараз, коли ти читаєш цього листа, я вже нею стала, то завжди робитиму з тобою різні класні штуки. Обіцяю! Цілую!

*Маріанна, 11 років,
Твоя колись-там мама*



Я дочитала листа. Від хвилювання аж уся розчервонілася.

— Мама написала мені, коли їй було одинадцять років?

— Як бачиш. Цей лист чекав на тебе дуже довго! — відповів дідусь.

— Але... з листа випливає, що мама не любила своєї молодшої сестри.

— Бо мала Євка перевернула її світ догори дригом. Дівчата порозумілися, аж коли трохи підросли.

— А тепер не можуть одна без одної жити, — зауважила я. — Вони стали найкращими подругами!

— Атож, твоя мама завжди повторює, що в неї дві найкращі подруги на світі.

— Дві?

— Дві: Єва й ти.

Мені зробилося дуже приємно. І я знову перечитала листа.

— Бідолашна мама, — зітхнула я. Спочатку їй, мабуть, було дуже складно.

— Певне, що так. Усі ми маємо в житті кращі й гірші моменти. Але будь-яка ноша стає легшою, якщо нести її з кимсь.

— Наприклад, із другом. Чи із сестрою... — погодилася я.

— Або з онукою. Ти й не уявляєш, який я радий, що ти приїхала до Вовчої Волі, — прошепотів дідусь і міцно мене обняв.

І я знов відчула, як біля серця мені розливається тепло.



РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТИЙ

У свій одинадцятий день народження я прокинулася не в найкращому настрої. Погоджуюся: історії родинних пам'яток були дуже непогані. Сидіти з Марцелем у хатці на дереві теж було класно. І кататися на велосипедах з дідусем. Але я знала, що гостей у мене не буде. До того ж, усе свідчило про те, що дідусь Вітек забув, який нині день!

Я глянула на годинника. Була майже одинадцята, отже, я спала на дві години довше, ніж зазвичай! Ніхто мене не розбудив! Навіть Бісквіт, який мав звичку влітати до моєї спальні й лизькати мене в носа.

«Що відбувається?» — подумала я.

— Дідусю! — гукнула, але мені відповіла тиша.

Я ввійшла до вітальні. А тоді до спальні дідуся Вітека. Будинок був порожній. Мені це все дуже не подобалося. Засмучена, я попленталася на кухню, і тоді за спиною пролунало:

— Привіт! Бажаю всього найкращого!

На порозі стояв Марцель. Вичепурений, наче сьогодні початок навчального року.

— Ти мене налякав, — буркнула я.

— Та ну, не перебільшуй. Ось, це тобі! — і простягнув величезний букет гортензій зі свого саду. Це був перший букет, який мені подарували. Перший у житті!

Я простягнула руку до вази й раптом помітила на столі блакитного конверта з написом: «Габі».

— Цікаво, що там таке! — Марцель усміхався так, мовби знав, що було всередині. — Відкрий!

Я так і зробила й прочитала:

«Габі! З нагоди твого одинадцятого дня народження ми приготували Тобі подарунок. Навіть кілька. Щоб дізнатися, що ми придумали, ти повинна піти до дідусевої кімнати й зазирнути під ліжко!»

Разом з Марцелем ми помчали до дідусевої спальні. Під ліжком лежав самокат.

— Круто! — вигукнула я й негайно хотіла на ньому покататися.

— Чекай, це ще не все, — зупинив мене Марцель. — Тут ще щось лежить!

І справді. Я витягла з-під ліжка ще один конверт.

«А тепер піднімися на горище й зазирни до шафки для взуття».

Мабуть, ніхто ніколи не біг сходами так швидко, як ми. Не встигнеш оком змигнути, як ми опинилися на горищі. У шафці знайшли коробку, а в ній... набір пензлів. І листівку.

«Це щоб тобі більше не довелося позичати в тата пензлів, коли знову перефарбовуватимете меблі! А тепер іди до своєї кімнати й зазирни до валізки».

Ми перестрибували через три сходинки відразу... просто диво, що ніхто не гепнувся! На дні валізки лежав згорточок. Розгорнувши папір, я побачила...

Рожеві штани-карго! Це точно від тітки Єви! У неї були такі самі! І вона мені обіцяла пошити колись схожі!

Звичайно, що я їх негайно надягла. А в задній кишені штанів знайшла ще одну записку. Цього разу ми побігли до крамнички, де на мене чекала настолка. Тоді повернулися на горище й знову до спальні... Десять подарунків! Крім самоката, пензлів, штанів і настолки я отримала книжки, рюкзак, велосипедний ліхтарик і, нарешті, в останньому пакунку, захованому в одній із кухонних шафок...

— Стара бляшанка! — здивувалася я. — Із цифрою сім!

Усередині не виявилось жодного подарунка, лише було сказано, щоб я йшла до кімнати спогадів.

Я відчувала, що там на мене чекає щось особливе. І не помилилася. Щойно прочинила двері...

— Многая літа-літа, многая літа! — заспівало кілька голосів. Трохи фальшиво, зате весело.

У кімнаті спогадів зібралася вся моя родина! Ну, не вся. Не було мами. І малої Касі. Але були дідусь, тато, тітка Єва з нареченим Лельком, і навіть сусід, Марцелів тато. Так, він теж прийшов, і це від нього я отримала велосипедного ліхтарика.

Від щастя я ледь не заплакала.

— А я думала, що ви не приїдете! Це мій найкращий подарунок!

— Ще не весь, — лукаво всміхнувся тато. — Так, я розумію, тобі вже

набридло. Останній шматочок подарунка чекає на тебе в саду, біля хатки на дереві.

І я відразу здогадалася, який це сюрприз. Їм і говорити не довелося! Мама сиділа під деревом і годувала малятко.

— Мамусю! — я кинулася до неї й зробила це так незграбно, що відразу гепнулася на землю. А на рожевих штанях негайно розквітли зелені трав'яні плями.

— Тільки не забийся, — сказала мама й обережно поклала до візочка Касю. Мою сестру.

Я довгенько мовчки її роздивлялася.

— Подобається? — спитала мама.

— Не знаю, — щиро відповіла я. — Вона така... невідомо-яка.

— Вона ще буде класна, побачиш, — усміхнулася мама, а тоді щосили мене обійняла.

А тоді ми винесли до саду стіл і стільці. І їли булочки із чорниціями. І желейки. І ще був торт, який спік дідусь. Тітчин наречений Лелек фоткав нас, а Марцелів тато грав на гітарі. Виявилось, що він дуже гарно співає. Маленька Кася спокійно спала собі у візочку. Мій найкращий у житті одинадцятий день народження продовжувався, доки не стемніло. Якоїсь миті серед флоксів майнула знайома постать. Бабуня Кася? Ні, певне, мені здалося. Та коли я глянула на дідуса Вітека, то зрозуміла, що не тільки мені.

— Шкода, що ти вже їдеш, — засмутився Марцель.

— Я ж приїду, — підбадьорила я його. — Точно на День усіх святих, а може, і раніше. Знаєш що? — мені раптом дещо спало на думку. — Може, ти приїдеш до нас! У новій квартирі є кімната для гостей.

— Я б дуже хотів. Та не знаю, чи тато мене відпустить.

— Попрохаємо дідуса, він точно його якось переконає, він у цьому мастак!

— Класні були канікули, — зітхнув Марцель.

— Ага, — кивнула я.

І сама здивувалася, але це була чистісінька правда. Мені сподобалася кімната спогадів. А ще — історії сімейних пам'яток. Я раділа, що познайомилася з Марцелем. І що дідусь знову був таким, як раніше.

— Хочу тобі дещо запропонувати, Габі, — сказав він, коли я вже закінчила пакувати валізку.

— Що саме?

— Поклади до сьомої бляшанки якусь пам'ятку із цих канікул. Ти точно знайдеш щось таке, що поміститься в бляшанку з-під чаю. Ми заховаємо її в кімнаті спогадів і, може, ти колись захочеш до неї зазирнути. Ти чи хтось іще.

«Яка чудова думка», — подумала я. І поклала до бляшанки камінчик у формі сердечка.



КІНЕЦЬ



Післямова

Сподіваюся, вам не набридло стежити за долею родинних пам'яток Габі? Усі описані історії сталися насправді, я лише трішечки змінила їх для цієї книжки. Вони сталися з моїми родичами, друзями чи й із геть незнайомими мені людьми. Упевнена, що коли ви порозпитуєте своїх дідусів і бабусь про історію різних речей у вашому домі, то почувєте чимало цікавого. І, може, теж захочете про це написати?

Авторка



ЗМІСТ

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ ... 7

РОЗДІЛ ДРУГИЙ ... 18

Історія хрестика з Ольшинки ... 23

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ ... 27

Історія старого телефону ... 35

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ ... 40

Зі щоденника прапрабабусі
або Історія каблучки справжньої дами ... 42

РОЗДІЛ П'ЯТИЙ ... 51

Історія срібного годинника ... 55

РОЗДІЛ ШОСТИЙ ... 63

Історія акварельного малюнка ... 68

РОЗДІЛ СЬОМИЙ ... 75

Історія чорнильної ручки ... 80

РОЗДІЛ ВОСЬМИЙ ... 86

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТИЙ ... 94

ПІСЛЯМОВА ... 102

Ілюстрації:
Емілія Дзюбак

Провідний редактор:
Катажина Гуменюк

Редактор:
Йоанна Вайс

Редактор перекладу:
Анатолій Івченко

Графічний дизайнер:
Дорота Новацька

© Copyright
Польський Інститут Книжки, 2023

ISBN:
978-83-967714-6-9

Друк блоку та обкладинки:
Друкарня «Dimograf» sp. z o. o.

Книжку видано Польським
Інститутом Книжки
Видання профінансоване з коштів
Міністра Культури та Національної
Спадщини в рамках проекту
„Маленька книжка — велика людина”.
Безкоштовний примірник,
не для продажу